

De l'abandonament a la rehabilitació

ORIOI CLAVERA / AGENCIA ZOOM

Rauxa és una associació sense ànim de lucre que recull alcohòlics marginals dels carrers de Barcelona per ajudar-los a rehabilitar-se sanitàriament i social. Una tasca única perquè els va a buscar allà on són i no els deixa fins que poden fer vida autònoma i treballar.

Els residents a Rauxa conviuen a l'alberg del carrer Sèneca. Ningú no els obliga a quedar-se o marxar.

Rauxa és una associació sense ànim de lucre, única als Països Catalans. Des de fa més de deu anys recull alcohòlics indigents del carrer per a rehabilitar-los i oferir-los feina i casa. La durada del procés de rehabilitació sol ser de quatre anys. A Rauxa tan sols tracten homes perquè, com declara Maria Lluïsa Marín, fundadora i directora del centre, "són els qui més trobes pel carrer. Potser perquè la dona alcohòlica està pitjor considerada, o perquè nosaltres estem més acostumades a dur una vida més ben administrada, el fet és que els homes són la gran majoria dels indigents d'estacions, parcs i garatges".

Aquesta associació començà el 17 de juliol de 1989. Després de conèixer la realitat dels indigents del carrer, Maria Lluïsa Marín decideix "desenvolupar un projecte per a atendre els alcohòlics més marginals que ni tan sols arribaven als hospitals". Deu anys després, la

doctora dirigeix un equip format per tres assistents socials, dos metges, dos advocats i dos administratius. A més, a Rauxa també treballen deu alcohòlics rehabilitats que fan d'auxiliars de clínica, xofers i cuiners.

El tractament de l'alcoholisme es divideix en cinc etapes: la primera es desenvolupa en la furgoneta que l'associació aparca cada nit a l'estació de Barcelona-Sants. La segona, a partir de l'ingrés dels malalts a la comunitat terapèutica; la tercera, quan un pacient passa a residir als pisos de reinserció social; la quarta, a partir del seu treball en alguna de les cooperatives de Rauxa, i la cinquena, i última, la vida autònoma.

1a etapa: Barcelona-Sants. Voltants de l'estació de tren de Barcelona-Sants. Dos membres de Rauxa aparquen una furgoneta amb sis llits, oberta a qualsevol transeünt addicta crònic a l'alcohol. No in-

tenten convèncer els indigents perquè aquests ja coneixen la iniciativa i molts accedeixen a dormir a recer per por de les agressions, del deteriorament físic o del fred.

"Les estacions són llocs de trànsit, però també concentren persones que no tenen on anar. Ací disposen de bany, lavabo, farmaciola i lloc calent on dormir", explica Mari Carme Bautista. Mari Carme, de 27 anys, és una assistenta social que treballa a Rauxa des que va acabar els estudis. Va descobrir l'associació gràcies a una conferència impartida per la doctora Marín i va actuar durant un temps com a voluntària. Avui fa cinc anys que està a l'associació i, des de llavors, acut una vegada cada setmana a l'estació.

"Em va enganxar el fet que fos l'únic centre amb tractament integral per a alcohòlics transeünts crònics: des del carrer fins a la reinserció social i laboral. Veus l'evolució des que hi entren, el canvi

físic (que es nota de seguida que deixen la beguda), la reeducació en els seus hàbits, la millora de la qualitat de vida...”.

Avui és dimecres. Dimecres d'un dur hivern. Fins i tot passejant per les andanes de l'estació costa entrar en calor. Nit. Nit tancada. A les 21 hores arriba un professional de Rauxa i un voluntari. Revisen qui dormirà en els sis llits de la furgoneta. Anoten si els usuaris arriben beguts o no, el seu estat d'ànim, la relació amb els pernoctants i altres incidències. Sempre en escala del 0 al 3 per a dur un seguiment exhaustiu des del primer dia que els malalts comencen a utilitzar els equips de Rauxa.

“Utilitzar la furgoneta –explica Mari Carme– implica unes responsabilitats i unes obligacions mínimes: una bona relació amb els companys, doblegar els llençols, anar a dutxar-se dues vegades la setmana a l'alberg, i sotmetre's a una revisió mèdico-social. Per a això, se'ls dona un tiquet de dutxa els dimarts i un altre els divendres que han de presentar en l'alberg. No tots els malalts que pugen a la furgoneta segueixen el tractament fins al final. Molts l'usen durant alguns dies i, en veure que milloren, deixen de venir-hi.”

A les 22.30 hores sorprèn veure l'estació quasi buida. Però no tant. Els 5°C en el termòmetre ajuden a entendre aquest paisatge desolador. Algú va escriure que arribar abans d'hora a les estacions era símptoma de vellesa. No sé què diria sobre aquells que fan d'una terminal de tren la seva vida, fins i tot en nits com aquesta, quan gairebé no hi ha cap altra manera de continuar viu que arrecerar-se i buscar una mica de calor.

2a etapa: l'alberg. A l'alberg de Rauxa, el nou inquilí es dutxa, se li dona roba neta i li fan una exploració mèdica. En aquest centre ningú intenta convèncer-los de res i són ells mateixos els qui reconeixen els seus antics companys de carrer, ara en procés de desintoxicació. Quan els metges els expliquen el seu estat de salut, normalment crític, els comenten que el centre disposa de divuit llits per a pacients.

Serà el mateix alcohòlic qui decideixi el seu ingrés en la comunitat terapèutica per a iniciar el procés de rehabilitació.

Si accedeixen a quedar-s'hi i el malalt té síndrome d'abstinència, se li aplica una teràpia de desintoxicació individualitzada durant catorze dies. Després s'incorpora a la resta del grup que segueix teràpies comunes i individualitzades. “Normalment, durant els primers mesos de tractament, els interns no entenen moltes coses, perquè deixar l'alcohol els provoca confusions i alteracions orgàniques que tarden a superar”, comenta la doctora Marín.

Durant aquest procés, que dura de vuit a dotze mesos, els usuaris han d'alçar-se a les 7.30 hores i complir una sèrie d'obligacions mínimes que els assigna un paper actiu en el procés terapèutic. A més dels fàrmacs, l'única droga que es permet a l'alberg és tabac, encara que poc, ja que també combaten aquesta addicció.

Paral·lelament, s'organitzen tallers de formació. Cada dilluns i dijous, de 9.30 a 12.30 hores, Pilar Ballabriga imparteix classes de reforç per als interns que estudien el graduat escolar. Pilar, de 59 anys, té molta experiència com a psicòloga. Va treballar a l'hospital Tarnier de París, i es va especialitzar en la reeducació infantil. Va conèixer Rauxa a través d'una amiga i no va dubtar presentar-s'hi com a

voluntària. Fa classe a alumnes d'edats compreses entre els trenta i els cinquanta anys, amb un nivell no homogeni.

Col·laboradora d'altres ONG, Pilar destaca el valor de l'educació entre alcohòlics perquè “els obliga a ser més disciplinats i, sobretot, els aporta metes que, en ser superades, els estimulen i els allunyen de la frustració”. Pilar reconeix que el perfil psicològic dels alcohòlics és molt variable i que “depèn en gran mesura de si la droga els ha afectat més o menys a nivell físic”.

I és que l'alcohol deixa seqüeles terribles. Antoni, un dels alumnes més participatius, ho sap molt bé. Té 34 anys i va començar a beure des de molt jove per a després

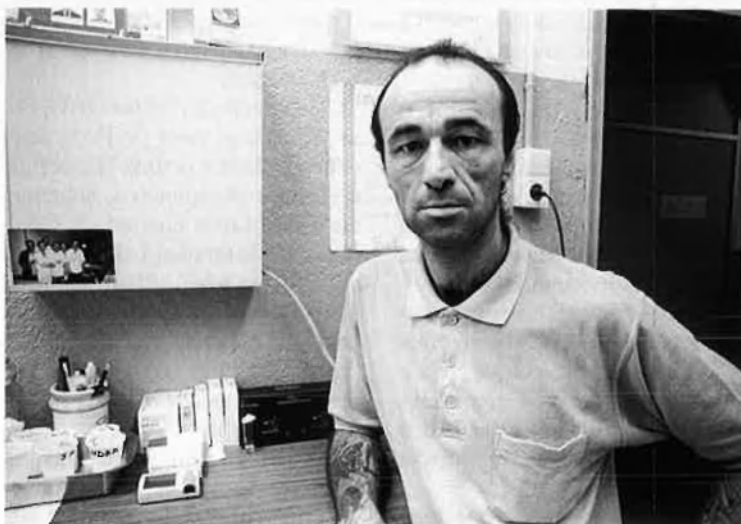
Dalt, l'equip de professionals de Rauxa. A sota, la fundadora i directora d'aquesta associació, Maria Lluïsa Marín.

ORIOI CLAVERA / AGÈNCIA ZOOM

Dalt, Mari Carme Bautista, treballadora social de Rauxa en la furgoneta que cada dia acull alcohòlics del carrer per a dormir. A la dreta, Joan Carles, alcohòlic rehabilitat que va obtenir el títol d'Auxiliar de Clínica i treballa com a educador en Rauxa.

combinar la seva addicció amb la cocaïna. “Treballava de cambrer i ho tenia tot a l’abast de la mà. Bevia i em fotia 3 o 4 grams diaris de cocaïna. A causa de la meua addicció, m’ho vaig vendre tot. Després vaig haver de robar i vaig passar nou anys a la presó. Vaig arribar a Rauxa sense passar per la furgoneta, venia d’un centre de rehabilitació a Montcada (Barcelona). Estic un any en tractament i ara estudio per treure’m el graduat escolar. A diferència de l’alcohol, la cocaïna no provoca síndrome d’abstinència, per això és més difícil deixar-la”, reconeix.

3a etapa: pisos terapèutics. La tercera fase és paral·lela a la desin-

toxicació. Es tracta d’un programa de reinserció mitjançant l’allotjament en pisos de lloguer que ocupen tres o quatre alcohòlics. Habitualment, comença després de vuit mesos de seguir el tractament. Mentre resideixen en pisos se’ls intenta buscar treball o bé adquireixen el paper d’usuari-voluntari de l’alberg.

La majoria dels interns de Rauxa són d’edat avançada, fa molt de temps que viuen al carrer i provenen d’oficis relacionats amb la construcció o l’hostaleria. Per aquest motiu, la primera via professional que se’ls obre és treballar a les cantines dels instituts o als pisos que es dedica a rehabilitar Xalar, una cooperativa associada a

Rauxa dedicada a la construcció, pintura i lampisteria.

Joan Manel M., de 53 anys, mai va desenvolupar cap altra addicció que no fos l’alcohol i sap com n’és de dur deixar-ho. Fa quatre anys que no en tasta ni gota. De professió cuiner, va descobrir que no podia passar sense alcohol, com els acostuma a passar a la majoria dels alcohòlics, pels tremolors, que només aconseguia fer desaparèixer amb la beguda.

“Treballava de cuiner, i si no bevia no podia fer-ho –recorda el seu passat–. Em vaig separar de la meua dona i dels meus dos fills. Dormia en una pensió fins que no vaig tenir diners. Em va entrar una depressió i vaig estar al carrer durant set mesos. El carrer et fa desconfiàt, t’endureix. Però mai vaig captar almoïna, ni em vaig posar a la porta de cap església. Dormia en el meu cotxe, fins que una nit quasi em vaig congelar i la guàrdia urbana em va traslladar a un centre d’acollida, d’allí a un altre centre i allí em van parlar de Rauxa”.

Costa imaginar Joan Manel al carrer. La seva pulcritud i refinament s’observa en tots els racons del bar-menjador del IES Salvador Seguí, on se serveix de tot menys alcohol. “En un dia normal preparam vora 40 entrepans i uns 20 menús. El col·legi té 600 alumnes i la gent és molt correcta. El que més m’agrada no és fer entrepans, però la cuina m’apassiona. Havia estat dos anys al menjador d’un centre del Clot [al qual polèmicament l’ajuntament va llevar la llicència d’explotació fa uns quants anys], i em plantejo buscar-me un altre menjador. Però, això sí, en un hospital, geriàtric o escola, on no hi hagi alcohol”, aclareix.

Joan Manel il·lustra la fase més avançada dels usuaris de Rauxa. Treballador amb contracte, està al capdavant del bar-menjador del IES Salvador Seguí que explota la cooperativa i viu en un pis independent, que paga amb un altre company de Rauxa. Treballa de 8 a 20 hores, però està per a qualsevol cosa que calgui. “És impressionant la perseverança i la voluntat d’aquesta gent. Gràcies a ells miro el futur amb optimisme: he recuperat

el contacte amb els meus dos fills (de 18 i 29 anys) i no descarto anar-me'n fora de Barcelona si trobés alguna cuina en un geriàtric o hospital. Jo ja no aspiro a res més. He tomat. Abans era un nen, però ara he crescut", ens comenta.

4a i 5a etapa: treball i normalitat. La quarta i cinquena etapa quasi se sobreposen. L'associació dóna treball als pacients més avançats en una de les dues cooperatives: Rauxa, per als professionals de la restauració, i Xalar per als hàbils en construcció, lampisteria i pintura. Des de la primavera, l'associació té un menjador social al barri de Gràcia (C/ Fraternitat, 40) on treballen vuit alcohòlics rehabilitats. A poc a poc, els alcohòlics s'independitzen. D'aquesta manera, es tanca el cicle de desintoxicació i rehabilitació social, que s'allarga una mitjana de quatre anys.

L'alcohol és un depressor del sistema nerviós central amb efecte doble: en petites dosis és un anestèsic, és benigne i ajuda a desinhibir-se. Si la concentració de l'alcohol augmenta, pot donar lloc a la sedació, la narcosi, el coma o fins i tot la mort.

Joan Carles va estar bevent sense parar des dels tretze anys fins als trenta-sis. Després d'una vida d'excessos, presó i tot tipus de drogues, va decidir que no podia deixar la beguda. Fins i tot va abandonar la seva companya i el seu fill, decidit a morir-se a glops. Quan no va poder més, va decidir venir-se'n a Catalunya.

"Quan va néixer el meu fill vaig decidir canviar de vida, perquè tenia una responsabilitat. Volia deixar la beguda, però no podia. Tots ens pensem que un dia controlarem la beguda, però no pots. És impossible, és una esclavitud. Per què no puc beure'm dues cerveses i parar? És un patiment. Estàs enganxat. Deixava de beure, però l'endemà o a l'altre sempre hi tornava. Vaig dir a la meua companya que se n'anessin i em deixessin tranquil".

"Se'n van anar. Estava trist, però m'alegrava d'estar sol: podria beure sense que ningú em controlés.

Vaig perdre el meu lloc de treball i me'n vaig anar a Pàdua, on vaig aconseguir un bon treball. Però jo no vaig canviar i el vaig perdre de nou. Un bevedor ho perd tot, tan sols pot estar amb alcohòlics com ell. He tingut tres comes etílics, un d'ells conduint, i m'he trencat la cama dreta dues vegades. Els problemes no paraven: deutes, falta de treball... a Itàlia vaig tocar el fons. Estava molt deteriorat i captava almoïna pel carrer. Vaig decidir que, com que anava a morir-me, tornava a l'estat espanyol. Vaig agafar un tren de Milà a Marsella i de Marsella a Barcelona-Sants, on una nit vaig conèixer la gent de Rauxa".

"Quan em van oferir dormir a la furgoneta i venir al centre, jo no vaig anar-hi amb la idea de rehabilitar-me. Estava tan malament que

L'associació té dues cooperatives: Rauxa, per als professionals de la restauració, i Xalar per als hàbils en construcció i lampisteria.

vaig pensar: vés-te'n a un centre. Dorms, descansas, menges calent, et recuperes i després tornes a beure. Una vegada ací, però, veus que funciona, que molta gent ha deixat de beure i si ells ho aconsegueixen, per què tu no. Després d'un any molt malament, amb crisi, *mono* i epilèpsies, vaig aconseguir abandonar la beguda".

"La gent ho ignora tot sobre l'alcoholisme. Hauria d'haver-hi més informació, perquè molts s'hi acabanen enganxant. Jo ho he passat molt malament. Durant el primer any de desintoxicació, la meua dependència era tan forta que tenia dolors. Però ho vaig superar i ara he après que tinc una malaltia que m'impedeix beure. Si bec, ho en-

gego tot a la merda. Ara visc amb el meu fill en una casa, bé. Les coses sembla que es van resolent, però un alcohòlic sempre ha d'estar a l'aguait. No ha d'oblidar la seva dependència perquè sempre la té al seu costat. Incidim molt en les teràpies de rehabilitació, canviar les pautes de comportament: que s'allunyi del barri, de la gent amb qui anava i, sobretot, que no entri en un bar. Jo ara si vull prendre un cafè vaig a una granja. Els bars, ni els trepitjo. Només els veig des de fora. Em vaig treure el títol de monitor de toxicologia i treball com a auxiliar de clínica a Rauxa". Somriu.

Dalt, taller de manualitats de Rauxa. Al mig, un resident de Rauxa cuinant. A sota, Juan, a la seu de l'associació al carrer del Doctor Ribal de Barcelona, on s'acull gent com ell.

Fèlix Merino / Agència Zoom